

Moj pot.

Spisala Márica.

aveličala sem se dolgočasnega, nelepega pota, in časih ga res ni ne konca, ne kraja!»

»Dolgočasen se ti zdí?« vpraša me prijateljica, slikarjeva hči, ki sama tudi ljubi slikarstvo. »Ako ga prav pogledaš, ko greva navzgor, videti je celó jako slikovit. Zadi goré, pod njimi cerkev, na obeh stranéh pota zid, na pol podrt, tam izbočen, tù nazaj potisnjen! Izza zidú se dviguje visoko drevje, izmed vej pa ti sije naproti zláto solnce . . .«

»Povém ti, da mi je že dovólj te slikovitosti, in ako hočeš, tudi poezije.« —

Poetičen pa, a ne samó poetičen, nego tudi poučen je záme ta-le pot!

Ko sem bila še prav majhna, bil je pot z vso okolico svojo prav takšen, kakor je sedaj, samó tam ob stráni ni bilo óne hišice, in zaradi tega je bilo tod še samotneje.

Pomnim vas, prvi potje do cerkve, ki se mi je zdela takrat na konci svetá!

Mati moja, ki je stopala vedno takó hitro kakor še sedaj, imela je z mano pravo pokoro. Ko ni mogla več hoditi takó počasi in je tam-le v zvoniku že odzvonilo, izpustila me je in hitela dalje, a skoro je zopet postala in mŕe čakala kàr najnestrpneje. Stopicala sem za njo, saj sem gotovo stopila štirikrat, predno se je ona le prestopila! In vender sem zaostajala!

Časih sem se spoteknila, in tedaj je kazal moj nos sledí moje nerodnosti.

Drugič so me tiščali čevlji, ki so mi bili domá »preohlapni«, in tedaj je bil za mater največji križ.

Če me je hotela voditi, kričala sem in se branila na vso moč, saj bi me bili ljudje dražili, da me mora mati še nositi! Dalje pa nisem mogla, ali nisem hotela.

Prejela sem za to plačilo.

Za cerkvijo je šola. Hodila sem vánjo, in v prvih razredih je bilo vse v redu.

Pozneje pa, ko sem nekoliko odrasla — morda je bilo v tretjem ali četrtem razredu — imela sem na tem poti pravi pekel.

Dečki so me lučali, lovili, obračali moj priimek, kakorkoli je bilo mogoče, in kričali za' mano. Ne vém, česa sem se bala, toda bala sem se jih zatožiti domá. Sedaj šele vém, da je bila njih nagajivost záme zgolj čast, ker vidim, da zabavljajo dečki le takim dekletom, katera so jim všeč, in da jim takó izkazujejo ljubezen svojo.

Tačas mi je bil pot takó grozen, da se mi je zdel večen. In kaj čudo, če sem ostajala rada domá ali pa hodila v šolo prav zgodaj ali prav pozno, da bi se ognila dečakom, ki so me čakali tam gôri in me prestrezali, da nisem mogla dalje! Jok mi ni pomagal, še lepše se jim je zdelo.

Spominjam se, kakó goreče sem molila časih, da bi imela srečen pot do šole, kakó sem tekla in prisopihala v šolo, kadar sem se res izognila sovražnikom svojim!

Pravila o tem nisem nikomur in vadila sem se že tedaj molčati, ali plačala sem jih potem sama, kadar sem jih mogla.

Hiša naša stoji tudi ob tem poti, in jedno okno je semkaj obrnjeno na cesto. Ko me ni videl nobeden mojih rodovincev in je bil kateri teh páglavcev na poti, tedaj sem ga dražila in zmerjala ter mu pretila skozi okno. Saj sem védela, da ne more do mene. Kateri otrok pa misli na jutri?

Prešlo je tudi to.

Rasla sem, in z mano so rasli tudi moji sovražniki ali prijatelji.

Šli so v rokodelstvo, jaz pa sem hodila še vedno v šolo, ker so me odločili za učiteljico, toda ne več po poti navzgor, ampak v mesto po poti nizdolu.

Prebila sem še tù in tam kàj neprijetnega s svojimi sošolci, kadar so me ravno srečali, vender ne več vsak dan.*

In vender mi je bilo odločeno, da se je moral vedno kdo spotikati ob méni na tem ozkem poti, koder hodi sploh le malo ljudi!

Umirili so se poredni páglavci, videvala jih nisem več, opazovati pa sem jela odrasle ljudi, kateri so me srečavali. Bili so ob tisti uri, vsak dan tisti. Opazili so me tudi oni, sósebnó žene.

Hudovala sem se in se večkrat jokala, češ: »Kaj sem vender zakrivila, da me imajo za igračo, v katero spuščajo zlobne opazke svoje?« In spoznala sem, da imam pač preobčutno srce! —

»Takó velika, pa še v šolo hodi!« kričala je mladina.

»Kakó grdo gleda izpod čela!« rekla je nekova žena, ko sem šla mimo nje.

Vzdignila sem glavo in zrla naravnost prédse.

»Visoko nosi glavo in ošabna je, kar se dá, morda zató, ker je županova!« dejala je pozneje druga.

»Solnčnik nosi, da ne ogorí,« rekla je tretja.

Ko grem nekega dné zopet mimo kopice žen, pravi jedna:

»Glejte je, gospodičine!« (Gospodičina pravijo tukaj le učiteljicam, kakor bi bil poziv »gospodičina«).

»Sevéda, takoj jutri bode gospodičina!« pristavi hitro in zlobno druga.

Prešlo je tudi to, in šla sem od zlobnih ljudij v šolo v tuje mesto.

Štiri srečna nepozabna, a prekratka leta!

Usoda me je zopet privédla v rojstveno hišo mojo ob ozkem poti.

Sojeno mi je, da se moram tù pokoriti za grehe svoje, saj hodim zopet po tistem poti in zopet srečavam tiste ljudi ob tisti uri!

Kakó drugače so me vzprejeli!

Odzdravljanja ni bilo ne konca ne kraja, ko sem hitela zjutraj in popóldne v šolo, a ljudje v mesto.

»Dobrihdanov« sem dobila toliko, da bi bile te želje pregnale vsako nesrečo, katera bi me bila čakala.

In odzdravljala sem prijazno: »Bog dáj« in se jim prijazno nasmihala, češ: »Prejšnji rod se je spametoval, postaral se je!« In rada sem imela te ljudi; pozabila sem, kaj je bilo v prejšnjih časih, ali pa sem mislila, da sem bila res vsega sama kriva.

Rada sem imela ne staro, a že jako upognjeno ženo, ki je močno opletala z rokami; rada mlado ženo zarjavelega, jako drobnega obraza, ki se mi je smijala že od daleč in mi že od daleč želela: »Dober dan!« — déklica njena je bila pri mēni v šoli. Rada sem imela mladega čevljarja in mu rada odzdravljala, ko me je srečaval, nosēč vsak dan usnje pod pazduho; ljuba mi je bila stara, skrivljena ženica, ki me je pozdravljala takó ponižno in vpraševala tolikanj oskromno po svoji vnuki, ki je bila pri mēni v šoli. Rada sem odzdravljala móžu in ženi, ki sta me srečavala, vozēč v mesto sebe in zelenjad. Mož res ni snel svojega klobuka, ampak vzdignil je samó dva prsta desne roke in se po vojaški navadi doteknil svojega pokrivala, žena pa je samó nekaj zamrmrala.

Štela jima nisem ničesar v zlob! Saj mož ne vé, da se mora odkriti, in njo je trpljenje naredilo takó odurno!

In odzdravljala sem prijazno ženam, ki so hodile po dve ali po tri in po štiri skupaj, lepó odzdravljala možém od prvega bogatina do zadnjega siromaka v predmestji . . .

Minevali so takó dnevi, tedni, meseci, in minilo je že nekaj let.

Kakó se začudim, ko srečam nekega dné mladega čevljarja z usnjem pod pazduho, ne da bi me pozdravil!

Obrnila sem že ustna na lahek nasmeh in jih odprla, vendar odzdrav mi je ostal v grlu.

Premišljala sem pač, kaj bi bilo temu vzrok, toda zvedela nisem ničesar, dokler mi niso povedali, kakó se je hudoval, ker je čakal dovòlj časa, a šivati mu le nisem dala!

O Božiči smo imeli otroško predstavo. Po veselici srečam óno mlado ženo drobnega zarjavelega obraza. Pripravim se zopet za odzdrav, toda odzdraviti mi ni bilo treba, zakaj pozdravila me ni. Nje déklica ni sodelovala, in odtod máterin srd!

Nekega jutra grem za bogatim gospodom, preoblečenim kmetom.

Nama naproti se pripeljeta óni mož, njega žena in njiju zelenjad.

»Dobro jutro!« zakričí z vozá on in globoko sname svoj klobuk, ali tudi žena ga pozdravi prav prijazno in mu nasmeahoma prikima z glavo. Ko pa pridem jaz mimo njiju, postavi si on po navadi dva prsta na sence, ona pa pozdravi po navadi le prav čmerno. Pozdraviti sem hotela, ali kri mi je šinila v glavo, in nevedé se mi je zvrnila glava v tilnik, odzdrav pa mi je ostal v grlu.

Zamrmrala sem na pol glasno:

»Videl povsod si, kak iščejo d'narje,
Kak se le klanjajo zlat'mu bogú.«

Spremil me je nekega dné gospod iz mesta, urednik, ki je imel nekov moj spis v cenzuri. Videli sta me priletni ženíci, ki sta me vedno pozdravljali takó ljubó. Srepó sta me pogledali in od tedaj me pozdravljata le jako hladno. Šepetali in pripovedovali sta si gotovo marsikaj!

Opazek moram slišati tù in tam, dan za dnevom, in od dné do dné me pozdravljajo hladneje, dasi se nisem izpremenila v ničemer.

Le kadar stopim s tega pota na široko cesto, kadar grem proti mestu, slišim zopet prijazne pozdrave in vidim prijazne obraze — saj so se zbrali moji sovražniki samó na tem poti!

In žene, ki hodijo po dve ali po tri in po štiri skupaj, nesoč težka bremena, pogledujejo me zavidno, ko stopam mimo njih, saj hodim prazna in na delo, ki se jim zdí takó lahko!

Na tem poti od moje hiše do šole me pozdravlja še malo ljudij; saj sta tudi žena z upognjenim hrbtom in stara ponižna ženíca slišali že marsikaj, in tudi stari, zmučeni sta že . . .

Žál mi je vsega tega, in globoko mi seza v dušo, ker vidim, kakó imajo vsi ti ljudje, na videz takó preprosti, venderle v sebi dokaj zlóbe iz mesta in s kmetov . . . Ali ti pot, ki me mučíš od rojstva do denšnjega dné, védi, da tudi na tebi ne bode kamena na kamenu, niti ne bode sledú o tebi! V duhu gledam ta izpremin, in jedino to me še veselí, ti grdi, zoperni pot! —

